

मानव-वन्यजीव संघर्षाबाबत समन्वय
साधण्यासाठी आंतर विभागीय राज्यस्तरीय
व जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करणे.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : डब्ल्यूएलपी-०४२१/प्र.क्र. ९७/फ-१
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक:- १७ मे, २०२१

प्रस्तावना :-

राष्ट्रीय वन्यजीव मंडळाच्या स्थायी समितीच्या दि.०५ जानेवारी, २०२१ रोजी झालेल्या ६० व्या सभेत मानव-वन्यजीव संघर्षावर उपाययोजना करण्याबाबत सूचना (Advisory) जारी करण्याची शिफारस केली आहे. त्या अनुषंगाने मानव-वन्यजीव संघर्षामध्ये मनुष्यहानी, पशुहानी, पिक व मालमत्तेचे नुकसान इत्यादी बाबींसाठी उपाययोजना करण्यासाठी विविध विभागांचा सहभाग आवश्यक आहे. यासंबंधी परिणामकारक कार्यवाही करणे व विविध विभागांमधील समन्वय शीघ्रतेने साधण्याकरीता केंद्र शासनाच्या पर्यावरण, वन व हवामान बदल मंत्रालयाने दिनांक ०६ फेब्रुवारी, २०२१ च्या पत्रान्वये सर्व राज्यांकरीता सूचना (Advisory) निर्गमित केल्या आहेत. सदर सूचनेच्या अनुषंगाने मानव-वन्यजीव संघर्षाबाबत समन्वय साधण्यासाठी आंतर विभागीय राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मानव-वन्यजीव संघर्षाबाबत समन्वय साधण्यासाठी आंतर विभागीय राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय समिती खालीलप्रमाणे स्थापन करण्यात येत आहे :-

१. राज्यस्तरीय समन्वय समिती:-

अनु.क्र.	सदस्य	पद
१	मुख्य सचिव	अध्यक्ष
२	सचिव, वित्त विभाग	सदस्य
३	सचिव, वन विभाग	सदस्य
४	सचिव, गृह विभाग	सदस्य
५	सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग	सदस्य
६	सचिव, महसूल विभाग	सदस्य
७	पोलीस महासंचालक	सदस्य
८	प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर	सदस्य
९	रेल्वेचे प्रतिनिधी	सदस्य
१०	महसूल गुप्तवार्ता विभागाचे प्रतिनिधी (केंद्र शासन)	सदस्य
११	सिमाशुल्क विभागाचे प्रतिनिधी	सदस्य
१२	मुख्य वन्यजीव रक्षक तथा प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर	सदस्य सचिव

राज्यस्तरीय समन्वय समितीची कार्यकक्षा :-

१. मार्गदर्शक सुचनांनुसार उध्दीष्टांच्या पुर्ततेसाठी आवश्यक पायाभुत सुविधा, मनुष्यबळ व सनियंत्रण व्यवस्थांचा आढावा घेणे.
२. मानव वन्यजीव संघर्षाच्या घटना, त्यांचा प्रसार व व्याप्ती वर निगराणी ठेवून वेगवेगळ्या विभागांना अशा घटना कमी करण्यासाठी/ प्रतिबंधासाठी करावयाची कामे/ उपाययोजनाबाबत मार्गदर्शन/ निर्देश जारी करणे.
३. मानव वन्यजीव संघर्षाच्या प्रकरणात देण्यात येणारी नुकसान भरपाई तात्काळ वितरीत करण्यासाठी मार्गदर्शन/ निर्देश जारी करणे, निधीची उपलब्धता सुनिश्चित करणे.
४. सूडभावनेतून वन्यप्राण्यांच्या शिकार प्रकरणांचा व इतर वन्यजीव विषयक गुन्हांचा आढावा घेऊन आवश्यक मार्गदर्शन/ दिशानिर्देश संबंधीत विभागांना जारी करणे.
५. मार्गदर्शक सुचनांच्या उद्दीष्टपूर्तीसाठी राज्य वन्यजीव मंडळ/ राज्य शासनास धोरणात्मक तथा प्रयोजनात्मक कार्यक्रम जसे संबंधीत कर्मचा-यांची क्षमता बांधणी इत्यादी साठी उपाय सुचविणे.

राज्यस्तरीय समन्वय समितीच्या बैठका शक्य तितक्या अधिक घेण्यात याव्यात परंतु कोणत्याही सलग दोन बैठकामधील अंतर सहा महिन्यापेक्षा अधिक नसावे.

२) जिल्हास्तरीय समन्वय समिती:-

अनु.क्र.	जिल्हास्तरीय समन्वय समिती सदस्य	पद
१	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२	मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)	सदस्य
३	जिल्हा पोलीस अधिक्षक	सदस्य
४	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य
५	कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग	सदस्य
६	कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्युत महामंडळ	सदस्य
७	कार्यकारी अभियंता, लघु सिंचन विभाग	सदस्य
८	कार्यकारी अभियंता, सिंचन विभाग	सदस्य
९	कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद (सा.बां.)	सदस्य
१०	रेल्वेचे स्थानिक प्रतिनिधी	सदस्य
११	महसूल गुप्तवार्ता स्थानिक प्रतिनिधी	सदस्य
१२	सिमाशुल्क विभाग स्थानिक प्रतिनिधी	सदस्य
१३	मुख्याधिकारी, नगरपरिषद /उपायुक्त, महानगरपालिका	सदस्य
१४	जिल्ह्यातील मानद वन्यजीव रक्षक	सदस्य
१५	सदस्य सचिवांनी सुचविल्याप्रमाणे दोन अशासकीय तज्ज्ञ	सदस्य
१६	आमंत्रित तज्ज्ञ	सदस्य
१७	जिल्हा मुख्यालयाचे उप वनसंरक्षक (प्रादेशिक/ वन्यजीव)	सदस्य सचिव

जिल्हास्तरीय समन्वय समितीची कार्यकक्षा:-

१. वनाबाहेरील क्षेत्रात पाश लावणे, स्फोटक पदार्थ, विषप्रयोग, विद्युत प्रवाह इत्यादीच्या माध्यमातून करण्यात येणाऱ्या वन्यजीवांची शिकार/ जखमी करणे/ पकडणे असे प्रकरण घडल्यास सर्व

विभागाचे समन्वयाने प्रतिबंध करणे तसेच वन्यजीव रक्षकांच्या विनंती नुसार वनक्षेत्रातील अशा प्रकरणाबाबत प्रतिबंध करण्यासाठी समन्वय करणे.

२. सर्व संबंधित विभागांचे समन्वयाने मानव वन्यजीव संघर्ष प्रकरणात वेळेत नुकसान भरपाईच्या रक्कमेचे वितरण सुनिश्चित करणे.
३. वन्यजीव विषयक गुन्ह्यांना प्रतिबंध घालण्यासाठी व सदर प्रकरणे योग्यरित्या हाताळण्याकरीता गुप्तवार्ता संकलीत करणे, तपास कार्य, खटला दाखल करणेबाबत Wildlife Crime control Bureau (WCCB) किंवा इतर तज्ज्ञ संस्थांचे क्षमताबांधणीकरीता सहाय्य घेणे.

जिल्हास्तरीय समन्वय समितीच्या बैठका शक्य तितक्या अधिक घेण्यात याव्यात परंतु कोणत्याही सलग दोन बैठकामधील अंतर तीन महिन्यापेक्षा अधिक नसावे.

- ३) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०५१७१४४३०००६१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(सिध्देश सावर्डेकर)

विशेष कार्य अधिकारी,
महसूल व वन विभाग.

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३. सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४. सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५. सचिव, महसूल विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
८. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
९. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
१०. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम / पूर्व
११. सर्व मुख्य वनसंरक्षक/ वनसंरक्षक (प्रादेशिक)
१२. मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व बोर / मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प
१३. वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, सहयाद्री / नवेगाव-नागझिरा / ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प
१४. वनसंरक्षक व संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान
१५. सर्व जिल्हाधिकारी
१६. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)

- १७.सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक
१८. सर्व उप वनसंरक्षक (प्रादेशिक / वन्यजीव)
- १९.सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी
- २०.सर्व कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
- २१.सर्व कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्युत महामंडळ
- २२.सर्व कार्यकारी अभियंता, लघु सिंचन विभाग
- २३.सर्व कार्यकारी अभियंता, सिंचन विभाग
- २४.सर्व कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद (सा. बां.)
- २५.सर्व मानद वन्यजीव रक्षक
- २६.फ-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई / निवड नस्ती
